

חקירה מסוכנת לדמוקרטיה

כאן מדובר בדרך חקירה מסוכנת עוד יותר, שבה מבלי לדעת על עבירה מסוימת, מניחים שראש הממשלה עבר עבירות ושצריך רק לאתר אותן... שלישית, הוסיף לכך את שפורסם בעבר, שחוקרי המשטרה איימו על עדים בהליכים פליליים נגדם אם לא יפילו את ראש הממשלה, והסכנה מתעצמת שבעת ימים. רביעית, בדרך זו מפירים את חוק יסוד: הממשלה, הדרוש אישור מראש של היועמ"ש לחקירת ראש הממשלה: אי אפשר לקבל אישור מראש לחקירה כה כוללת. חמישית, זו סכנה ממשית לדמוקרטיה, כי בדרך כזו ניתן להדיח ראשי ממשלה נבחרים ומכהנים. לא רשויות אכיפת החוק הן שאמורות לקבוע מי יהיה ראש הממשלה.

עצם קיומה של יחידת משטרה כלהב 433 עתירת המשאבים, גורם לניסיונות חוזרים להצדקת קיומה באמצעות חקירות בכירים ומפורסמים וחשיפת "שחיתות שלטונית"

נשאלת השאלה: מדוע שחוקרי המשטרה ינהגו כך? האומנם הם מאוחדים פוליטית בהתנגדות לראש הממשלה? לא בהכרח, אך אין בכך צורך. על בסיס מחקרים של התנהלות רשויות האכיפה בארץ ובעולם אני מייחס את התופעה למוטיבצייתית של חוקרי משטרה להצטיין ולהתקדם בסולמות הדרגות והתפקידים. עצם קיומה של יחידת משטרה כלהב 433 עתירת התקציב וכוח האדם, הוא גורם קבוע לניסיונות חוזרים ונשנים להצדקת קיומה באמצעות חקירות של בכירים ומפורסמים וחשיפת "שחיתות שלטונית". חרף השימוש השגור אצלנו בביטוי זה, לפי מדדים בינלאומיים ישראל אינה מדינה מושחתת. כל כך לא מושחתת, עד שכדי לייצר "מלחמה בשחיתות" הורחבו לאורך השנים שוב ושוב עבירות השחוד והעבירה המעורפלת "מרמה והפרת אמונים". חוששני שחקירת ראש הממשלה משקפת תפיסת תפקיד מוטעית לחלוטין של חוקרי המשטרה.

הפילוסוף של המשפט, ג'ון רולס, כתב שהדרך לחוקר חוק ראוי היא "מעבר למסך הבערות": מבלי שאנו יודעים באיזה צד של המתרס נהיה: עשירים/עניים, לבנים/שחורים, גברים/נשים וכדומה. נעצום עינינו ונרמין ראשת מדינה שרובנו אוהבים/מערבים, כגון קנצלרית גרמניה אנגלה מרקל, ונרמין שהמשטרה חוקרת את פעולותיה באופן אינטנסיבי במשך שנים, ובין היתר מזמינה לחקירה אנשים שעברו איתה, ללא כל חשד מוקדם ממשי, ומבקשת מהם לספר על כל פעולה שלה שאולי אינה תקינה, גם אם אינם בטוחים שזו עבירה פלילית. הסכנה לדמוקרטיה בולטת. חקירה אינטנסיבית וכללית שכזו צפויה לפגוע במוקדם או במאוחר בתפקוד ראשת המדינה. מיוחסת אצלנו לחוקר המשטרה הבכיר בעבר, בנימין זיגל, האמירה שלפיה מכל אדם שננער היטב תיפולנה שתי קרציות. בהקשר אחר לימדנו הפילוסוף של המדע קארל פופר שגם לתיאוריה שאינה מדעית נוכל למצוא אישושים אם נחפש רק אותם, מבלי שננסה להפריך את התיאוריה.

לאחרונה סיפר עו"ד עמית חרד, המייצג את ראש הממשלה, על ממצא מעניין שנחשף לאחר שקיבל מה פרקליטות חומר חקירה שהוסתר ממנו, עד שבית המ"שפט הורה לרשויות למוסרו. מהחומר עולה שהמשטרה חקרה עדים שעברו עם ראש הממשלה, כגון עוזי ארד, חקירה גורפת הפסולה כ"דיג" (fishing), שבה נאמר לו (כלשון עו"ד חרד): "תספר לנו בצורה חופשית מה ראית שרה"מ עשה לא בסדר, הוא או משפחתו, תשתף אותנו, תגיד לנו... תספר לנו על הדינמיקה, דברים שנחשפת אליהם שמבחינתך זה יכול להיות פלילי או לא, ואנחנו נקבל את האישור (לחקירה). קודם נשמע אם אכן יש דברים שנחשפת אליהם במהלך השנים".

בהנחה שהדברים נכונים – לא קראתי על הכחשה מצד רשויות האכיפה – זוהי התנהלות חמורה. ראשית, גם אזרח מן השורה אין לחקור בדרך כזו של פרישת רשתות דיג ענקיות והמתנה לראות אם יילכד בהן. דמיינו שהיו חוקרים כך אתכם או את ילדיכם, ויקל להבין מדוע חקירה שכזו היא פסולה. שנית, ידועים נוקי "הקונספציה של אשמת החשוד", שלפיה מניחים שהחשוד אשם ומחפשים רק ראיות להוכחת אשמתו.

פרופ' בועז סנג'רו מלמד במכללה האקדמית גליל מערבי ובמכללה האקדמית ספיר, ומייסד האתר "ביקורת מערכת המשפט הפלילי"